

Handläggare: Ann-Kristin Sandebjer
Lena Tengvall
Telefon: 08 508 25 407/408

Till
socialtjänst- och
arbetsmarknadsnämnden

Funktionshinderinspektörernas granskningsrapport 2: Daglig verksamhet, LSS och sysselsättning, SoL i Hässelby- Vällingby, Farsta, Södermalms och Östermalms stadsdelsnämnder

Förslag till beslut

1. Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämndens godkänner för egen del funktionshinderinspektörernas rapport
2. Granskningsrapporten överlämnas till Hässelby-Vällingby, Farsta, Södermalms och Östermalms stadsdelsnämnder för beslut angående åtgärder.

Gillis Hammar
Förvaltningschef

Fredrik Jurdell
Avdelningschef

Sammanfattning

Funktionshinderinspektörerna för Stockholms stad överlämnar härmed granskningsrapport nummer två, avseende sysselsättning SoL, (Socialtjänstlagen) och daglig verksamhet LSS, (Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade) i Farsta, Hässelby-Vällingby, Södermalms och Östermalms stadsdelsnämnder. Granskningen har pågått 2008-09-01-2009-10-31 och har särskilt uppmärksammat brukarnas delaktighet, självbestämmande samt bemötande i verksamheterna.

I de aktuella stadsdelsnämnderna har 29 enheter besökts och 18 av dessa har granskats enligt tidigare framtagen pilotmodell. Verksamheter för personer med förvärvad hjärnskada och för yngre personer med demens har tillkommit i denna granskningsomgång. Studiebesök har genomförts vid verksamheter i enskild regi

Material har inhämtats genom intervjuer med brukare, personal och chefer, styrdokument och observationer samt vid flertalet oanmälda besök i verksamheterna. Kontinuerligt har resultat återförts och diskuterats med berörda parter där såväl utvecklingsområden som goda exempel har lyfts fram. Samtliga ansvariga för de granskade verksamheterna har faktagranskat underlag till rapporten.

För vissa enheter inom myndighetsutövningen är dokumentation framförallt löpande anteckningar samt beställningar ett utvecklingsområde. Bristande rutiner i att använda dokumentationssystemet Para SoL har noterats, främst inom socialpsykiatri. I några av de granskade verksamheterna, saknades de skriftliga rutiner för vardagsarbetet som är nödvändiga för att minimera fel och brister. Rutinerna måste skrivas ned, förankras och göras väl kända av all personal.

Inspektörerna har uppmärksammat att reglering och riktlinjer för lokalers utformning saknas och att de granskade verksamheternas lokaler uppvisade stora skillnader gällande såväl storlek som tillgänglighet, utformning och inredning.

Vidare måste brukarnas tid i socialpsykiatriens verksamheter ses över för att ge bättre förutsättningar till utveckling. Brukarinflytandet i verksamheterna behöver öka och brukarforum med extern ledning skulle kunna förstärka delaktigheten.

I granskningen framkom att hjärnskadegruppen erhåller en sämre kvalitet i sin insats än motsvarande för målgruppen yngre personer med demens. Inspektörerna framhåller dessutom att verksamhet för personer med förvärvad hjärnskada inte bör samlokaliseras med verksamhet för personer med utvecklingsstörning.

Inspektörerna har även uppmärksammat att kunskaper och kompetens kring alternativ kommunikation och användning av kognitiva hjälpmedel behöver höjas för att ge maximal delaktighet till personer med omfattande omvårdnadsbehov.

Goda exempel i granskningsresultaten är bl. a. arbetet med *värdegrund i process* och framtagande av *levnadsberättelser* som ger förutsättningar för ett gott bemötande. I samband med granskningen belyses även verksamheter med

konkreta och meningsfulla arbetsuppgifter samt verksamheter med möjligheter för brukare att få praktikplats eller att arbeta integrerat inom företag/ kommun. Temat för funktionshinderinspektörernas och funktionshindersombudsmannens seminarium hösten 2009 var i linje med detta, *daglig verksamhet i tiden och vägar ut till arbete*.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts vid avdelningen för stadsövergripande frågor.

Bakgrund

Två tjänster som funktionshinderinspektörer inrättades den 2007-10-15 efter beslut i kommunstyrelsen den 2007-05-02. Uppgiften är att granska och inspektera stöd och insatser som ges till alla åldersgrupper inom funktionshinderområdet. Inspektörsarbetet avser alla insatser enligt socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och omfattar hela funktionshinderområdet inklusive socialpsykiatri. Granskningen ska belysa ett verksamhetsområde i taget vilket innebär att flera stadsdelsnämnder involveras vid varje inspektion.

Enligt instruktion för funktionshinderinspektörer (KF/KS 2007:8) ska inspektörernas granskning ha ett generellt brukarperspektiv och en förutsättning för detta är nära kontakter med aktuella brukarorganisationer och handikappråd. Inspektörerna har fortlöpande och nära kontakter med kommunstyrelsens handikappråd.

Funktionshinderinspektörerna för Stockholm stad överlämnar härmed granskningsrapport nummer två som avser granskning av daglig verksamhet enligt LSS och sysselsättning SoL vid Farsta, Hässelby-Vällingby, Södermalms och Östermalms stadsdelsförvaltningar.

Aktuell granskning

Granskningen påbörjades 2008-09-01 och avslutades 2009-10-31. Aktuell granskningsområde omfattar stadsdelsnämnderna Farsta, Hässelby- Vällingby, Södermalm och Östermalm vilka valts slumpmässigt utifrån socioekonomiska aspekter, geografiskt läge och storlek. Totalt har 29 verksamheter besökts och 18 av dessa verksamheter granskats: i Farsta 5, i Hässelby - Vällingby 5, på Östermalm 2 och på Södermalm 6. Granskningen följer en framtagen modell: socialpsykiatrisk arbetsverksamhet, traditionell daglig verksamhet,

autismverksamhet och utåtriktad verksamhet. Dessutom har dagverksamhet för yngre personer med demens och daglig verksamhet för personer med förvärvade hjärnskador tillkommit.

Under perioden som granskningsarbetet pågått har konkurrensupphandlingen av verksamheter inom funktionshinderområdet fortsatt och några av de aktuella verksamheterna har övergått till entreprenörer. Förändringar har skett både vad gäller organisation och arbetsmetoder inom de berörda stadsdelsnämnderna. I rapporten presenteras det material som inspektörerna tagit del av vid de olika granskningstillfällena.

Granskningen har genomförts systematiskt i de fyra stadsdelsnämnderna och inleddes med socialpsykiatrins arbetsverksamheter. På samma sätt har funktionshinderområdets verksamheter undersökt utifrån olika målgruppsinriktningar med likställigheten över staden i fokus. Arbetssättet bygger till stor del på oanmälda besök med observationer i verksamheterna samt kontakter och dialoger med såväl brukare som personal och chefer. I dialogform har även möten hållits med handläggargrupper och beställarchefer efter aktgranskning.

Vid några av verksamheterna har mer ingående samtal förts med ansvariga chefer och personal kring alternativ till och förbättringar av arbetsmetoder. Några av verksamheterna har i samband med återkoppling fått konkreta förslag till utveckling. Inspektörerna har vid granskningen särskilt uppmärksammat brukarnas möjligheter till delaktighet bl. a genom meningsfulla arbetsuppgifter och alternativ till traditionell daglig verksamhet som studier, praktik eller arbete.

Underlag till rapporten är faktagranskat av verksamhetsansvariga där möjligheter funnits till vissa korrigeringar. Föreliggande rapport är ett koncentrat av granskningen som helhet och presenteras utifrån granskningsmodellen för att ge möjlighet till jämförelser mellan liknande verksamheter. Upplägget är också tänkt att ge information om andra verksamheter och underlag för diskussioner i arbetsgrupper, såväl inom som utanför den egna stadsdelsnämnden.

Helhetsbedömning

Det sammantagna intrycket är att brukarna får ett gott bemötande i de granskade verksamheterna men att ytterligare arbete måste göras kring former för alternativ kommunikation och kognitivt stöd.

För att maximera brukarnas delaktighet inom socialpsykiatrin behöver arbetspassens längd och antal per vecka, öka. Även informationskanaler och former för brukarinflytande bör diskuteras. Vi ser här svårigheter för en enstaka verksamhet att fylla de olika behoven hos brukarna och menar att de måste ges ett större urval och stöd i att söka möjligheter att gå vidare till arbete och studier.

Vid granskningen framkom att det råder stora kvalitetsskillnader mellan de granskade verksamheterna för personer med förvärvad hjärnskada och verksamheter för yngre personer med demens. Personer med förvärvad hjärnskada behöver få förbättrat innehåll och mer struktur i sin insats.

Resultatet av granskningen har påvisat brister vid några enheter inom myndighetsutövningen, främst i samband med beställning av insatserna och notering om uppföljning av insatserna. Inspektörerna har framhållit brukarens möjlighet till delaktighet och vikten av tydliga beställningar som en del i ett kvalitetsarbete. På utförarsidan behöver flera verksamheter, främst inom socialpsykiatrin, intensifiera sitt arbete med ParaSoL (system för utförardokumentation) för att upprätthålla en god kvalitet och rättssäkerhet för brukarna.

I rapporten lyfts specifika exempel fram på verksamheter som kommit långt och håller en hög kvalitet vad det gäller brukarnas delaktighet. Genom utvecklade metoder för alternativ kommunikation, meningsfulla arbetsuppgifter och olika former för alternativ till traditionell daglig verksamhet kan dessa sägas uppnå målet om en *daglig verksamhet i tiden*.

Goda exempel

Farsta

SoL

Edö Service är ett gott exempel på en insats med meningsfulla arbetsuppgifter, främst lunchservering samt butiksförsäljning, där brukarna har ett tydligt uppdrag som kommer andra personer till nytta. Brukare och personal är ett team och de gemensamma planeringsdagarna stärker ytterligare delaktigheten för målgruppen.

LSS

Vid autismverksamheten erbjuds brukarna regelbundna besök på biblioteket, ett exempel på en viktig vardagsaktivitet som ger social träning men också fysisk

aktivitet i samband med promenaden och resan dit. Första dagliga verksamhets Rullstolsdans och liggande dans är exempel på andra positiva och stimulerande aktiviteter för brukarna.

Kryddbodens verksamhet är förlagd till en lekpark vilket ger naturliga kontakter i samhället och möten med barn och vuxna. Arbetsgruppen förmedlar en teamkänsla och löser sina uppgifter gemensamt.

Brevdubans verksamhet, för yngre personer med demens, är inrymd i ett äldreboende vilket ger flera fördelar än nackdelar för den nu aktuella målgruppen med relativt hög medelålder. Ett samutnyttjande av äldreboendets resurser som verkstaden, sociala gruppaktiviteter och den skyddade trädgården berikar verksamheten.

Hässelby - Vällingby

SoL

Personalen på Arbetscentrum bemöter och aktiverar en mycket blandad målgrupp på ett professionellt sätt och utformar en bra arbetsmiljö tillsammans med brukarna.

LSS

På Astrakan finns det utrymme för olika former av aktiviteter med inredda rum för sinnesstimulering och upplevelse, som t.ex. *skärgårdsrummet* som ger en upplevelse av havsmiljö. Badaktiviteten på Spegeln, där två brukare åker med personal vardera till ett inomhusbad som är anpassat för målgruppen, ger social samvaro och sinnesstimulering.

Containerrättans verksamhet bygger på återvinning och kretsloppstänkande med många meningsfulla arbetsuppgifter som hämtning av saker, reparation och försäljning. Här råder en stor variation vad gäller brukarnas behov och åldrar och det är en levande verksamhet med högt i tak .

Södermalm

SoL

Vid Arbetscentrum utgörs arbetsuppgifterna av vad som behöver utföras inom den egna verksamheten eller av beställning utifrån vilket ger tydliga och meningsfulla arbetsuppgifter. Initiativ och självständighet uppmuntras även i verksamheten.

LSS

Ett pedagogiskt utformat stöd gör att en brukare på Draken självständigt kan utföra dukning till lunch och fika. Varje matplats har fotograferats så att brukaren kan ställa fram rätt bestick och tallrikstyper till var och en. Veckans avslutning markeras med fredagsdans och är positivt för målgruppen då det ger möjligheter till gemenskap och bidrar till trevlig stämning.

Vid Danvikstull har personalgruppen arbetat med sin värdegrund i process och har även en genomarbetad och tydlig dokumentation som är väl känd av alla, vilket ger en hög kvalitet för brukarna. Fokus i verksamheten ligger på individuellt anpassad kommunikation och alla stödpersoner ansvarar för att utforma detta med *sina* brukare, vilket är formaliserat genom ett skriftligt åtagande. Det pågår även ett utvecklingsarbete med att skriva levnadsberättelse för alla brukare.

Björnligans arbete tillsammans med Långholmens Hotell & Restaurang AB ger ett varierande utbud av arbetsuppgifter och är så nära ett arbete på öppna marknaden som man kan komma inom daglig verksamhet. Arbetet som Björnligan utför ger även ett mervärde för företaget.

Klubb Reimersholme är en väletablerad verksamhet och utgör en bra modell för arbete med yngre personer med demens. Vi ser det som en klar styrka att personalgruppen har rutiner för och lägger tonvikt vid den dagliga planeringen, vilket ger en struktur och trygghet för brukargruppen.

Östermalm

Sol

Tillgång till en internetuppkopplad dator för brukarna på Arbetscentrum visar på en anpassning till dagens samhälle och skapar förutsättningar till delaktighet för målgruppen.

LSS

Karlaplans dagliga verksamhet har en intention med företagskontakter och praktikplatser samt samverkan med äldreomsorgen, vilket är positivt och ger utvecklingsmöjligheter för den enskilde brukaren. För att nå längre behöver denna idé förtydligas och ett gemensamt arbetssätt behöver formaliseras för att nå målet.

Utvecklingsområden

Generellt

Inom myndighetsutövningen, såväl SoL som LSS, behöver journalföringen bli jämnare och mer regelbunden. Utförandet av beställningar till utföraren bör förbättras med tydligare och uppföljningsbara mål. Utförardokumentationen behöver säkerställas vid alla de granskade utförarverksamheterna inom socialpsykiatri. Inom utförarverksamheterna är pedagogik/metodik och alternativa kommunikationssätt också utvecklingsområden.

Farsta

SoL

Vid Edö Service (arbetsverksamhet) är det angeläget att utförardokumentationen utvecklas genom att rutinerna kring användning av ParaSoL följs.

LSS

Autismverksamheten behöver arbeta vidare med vardagsstödet till brukarna, vilket kan initieras med en kartläggning av varje brukares individuella behov. Rutiner bör skapas som struktur, pedagogik, symboler och alternativa kommunikationssätt för att stärka personalgruppen i arbetet med en målgrupp som kräver stor uppmärksamhet. Vid Farsta dagliga verksamhet måste verksamheten också arbeta med att ta fram tydliga skriftliga rutiner och arbetsbeskrivningar främst för att minimera risken för fel och brister. Rutinerna ska vara väl kända av alla och vara lätta att hitta vid behov. Ytterligare arbete skulle kunna läggas ned på att hitta lösningar för passning av färdtjänsten då detta tar för mycket plats i verksamheten och skapar oro.

Brevduvans verksamhet, för yngre personer med demens, bör prioritera ett arbete med att ta fram och förankra rutiner för oväntade händelser. Ett arbete kring verksamhetsidé med struktur och rutiner skulle kunna bidra till utvecklingen på Brevduvan då det saknas ett uttalat arbetssätt för det vardagliga arbetet.

Hässelby - Vällingby

SoL

Den fysiska tillgängligheten på Arbetscentrum är bristande och personer med rörelsehinder kan därför inte tas emot i verksamheten. Antal arbetspass per brukare borde öka vid verksamheten och beläggningen ses över för att kunna göra anspråk på att ge meningsfull sysselsättning och arbetsträning.

LSS

Vid Astrakans dagliga verksamhet behöver brukarnas väntetid under dagen fyllas med stimulerande pausaktiviteter för att bli en meningsfull del av dagen. Vid Spegelns verksamhet, som till övervägande del riktas till personer med autism, behöver förbättra struktur och rutiner. Lokalerna behöver också förbättras och bli mer ombonade för att höja kvaliteten. Personalen bör få verktyg och bättre förutsättningar för att sköta den löpande dokumentationen.

Hjärnskadegruppen vid Astrakan är samlokaliserad med en traditionell daglig verksamhet och blandningen med olika målgrupper ser vi som olämplig. Lokalutrymmet är mycket litet och inte tillgängligt eller ändamålsenligt för personer med omfattande funktionsnedsättningar. De samordningsvinster som kommer brukaren tillgodo står, enligt vår mening, inte i proportion till de nackdelar som uppstår med denna lösning.

Södermalm

SoL

Vid Arbetscentrum behöver dokumentationen utvecklas för att nå upp till kraven på rättsäkerhet och möjlighet till delaktighet för den enskilde.

LSS

Vid Drakens dagliga verksamhet är inte lokalerna ändamålsenliga för målgruppen och andra lösningar skulle behövas för verksamheten. De löpande anteckningarna måste förbättras och tid avsättas för att få en enhetlig och rättssäker dokumentation. Björnligans dagliga verksamhet måste också arbeta fram rutiner för dokumentation i ParaSoL samt utveckla hanteringen av beställningar och genomförandeplaner.

Vid Träffpunkt Reimersholme behöver verksamheten förnyas och profilera sig vad gäller innehåll och arbetssätt. Det måste vara en tydlig skillnad mellan den biståndsbedömda verksamheten och en träfflokal. Arbetsrutiner för personliga assistenter i verksamheten saknas också.

Östermalm

SoL

Utförardokumentationen vid Arbetscentrum bör prioriteras som en viktig kvalitetsfråga och rutiner behöver tas fram för att säkerställa journalanteckningar även vid personalens frånvaro.

LSS

Karlaplans dagliga verksamhet behöver förtydliga sin verksamhetsidé och formulera ett gemensamt arbetssätt.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Inspektörernas granskningsrapport överlämnas till Farsta, Hässelby - Vällingby, Södermalms och Östermalms stadsdelsnämnder som fattar beslut angående åtgärderna. Respektive stadsdelsnämnds synpunkter och åtgärder redovisas till socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden.

Bilaga

Granskningsrapport